

МЛАДИ АВТОРИ / YOUNG RESEARCHERS**СЪЩНОСТ НА ОЧЕВИДНАТА ФАКТИЧЕСКА ГРЕШКА
В ОБВИНИТЕЛНИЯ АКТ***Кристина Александрова***THE ESSENCE OF THE OBVIOUS FACTUAL ERROR
IN THE INDICTMENT***Kristina Aleksandrova*

Abstract: *The obvious factual error is any inconsistency between the true will of the body concerned and its external expression in the written act. So far, it has been governed by the Code of Civil Procedure and the Administrative Procedure Code, and with the amendments to the Code of Criminal Procedure of 2017, the legislator regulates the removal of an obvious factual error in the indictment. The essence of the obvious factual error is a technical error; consisting of incorrect digits, letters, words, and even entire passages of a text.*

Key words: *criminal proceedings, indictment, obvious mistake, prosecutor*

През 2017 г. българският законодател направи съществени изменения и допълнения в Наказателнопроцесуалния кодекс (НПК), обн. ДВ, бр. 63/04.08.2017 г., в сила от 05.11.2017 г. С тях за първи път легално се въведе уредба на института на „очевидната фактическа грешка“ – отстраняване на очевидни фактически грешки в обвинителния акт – чл. 248а НПК.

Настоящата статия ще има за цел да изясни какво представлява очевидната фактическа грешка, каква е правната ѝ уредбата в различните правни отрасли, както и в какво може да се изрази тя в обвинителния акт. Извън предмета на статията ще остане механизмът за отстраняване на очевидната фактическа грешка.

1. Терминологични бележки

Преди да разгледаме същността на очевидната фактическа грешка, трябва да изясним има ли разлика между двете понятия – „явна“ и „очевидна“ фактическа грешка? Няма пречка да се използват и двата термина като синоними и това произтича от тълкуването на двете понятия,

дадено от българския синонимен речник¹. В него срещу думата „явен“ е посочено, че това е нещо, което „се забелязва, вижда, долавя добре със сетивата“. Като синоними на думата „явен“ са посочени: „видим, очевиден, забележим, доловим“. А като синоними на „очевиден“ са посочени: „явен, видим, забележим, доловим“. От изложеното става ясно, че няма никаква разлика между думите „явен“ и „очевиден“ и поради това което и от двете понятия да се използва, то изразява един и същ правен институт. В едни случаи институтът е придобил гражданственост като „явна фактическа грешка“, а в друг случай – като „очевидна фактическа грешка“. Това различие не променя същността, а напротив, потвърждава характера на тази грешка.

2. Съдържание на очевидната фактическа грешка

На пръв поглед понятието „фактическа“ създава погрешната представа, че става дума за грешка, свързана със самите факти по делото. Това не съответства на същността на това поня-

¹ Пернишка, Е. Синонимен речник на българския език, С.: Наука и изкуство, 2017, с. 374 и с. 608.

тие. Очевидната фактическа грешка се изразява изцяло в допуснати технически грешки в съответния акт, отнасящи се до „неправилно преписани думи, букви или цифри от събрания доказателствен материал в съответния акт, както и от мотивите в диспозитива му“².

В случай че допуснем разширително тълкуване на понятието „фактическа“ и го свържем с фактите, установени по делото, вследствие на което се допусне събиране на нови доказателства, това може да доведе до промяна на волята на съответния орган и до изменение на съответния акт и то по начин, който е абсолютно недопустим. За квалифицирането на една грешка като „очевидна фактическа грешка“ е необходимо от самия акт или най-много от материалите по делото да се вижда допуснатата грешка и за нейното поправяне да не се налага събирането на нови доказателства. Фактическата грешка може да се отнася не само до неправилно преписани думи, букви или цифри. Може да има сгрешени не само буква или цифра, а понякога и цял пасаж, когато се използват „сламки“ от предишни актове (copy/paste). Но това отново трябва да е видно от самия акт или най-много от всички материали по делото, но в никакъв случай не трябва да става дума за събиране на нови доказателства. Не могат да се определят като „фактически грешки“ и такива, които са свързани с формирането на вътрешното убеждение на органа, който съставя съответния акт – например дадена е неправилна квалификация, има противоречие между мотивите и диспозитива на акта.

3. Уредба на очевидната фактическа грешка в Гражданскопроцесуалния кодекс (ГПК)

Очевидната фактическа грешка (или още както е познат институтът – явна фактическа грешка) е позната в сферата на гражданското правораздаване – най-напред в отменения вече Гражданско процесуален кодекс (ГПК) – чл. 192, ал. 2 – е въведена възможност в съдебното решение да бъде отстранена допуснатата очевидна фактическа грешка.

Гражданскоправната теория определя очевидната фактическа грешка като всяко несъответствие между формираната истинска воля на

съда и нейното външно изразяване в писмения акт на решението³. Такава грешка представляват: погрешното посочване на имената на страните, погрешно преписани цифри, погрешни пресмятания на суми и др. подобни. Държим ли сметка за същността на очевидната фактическа грешка, трябва да се отбележи, че нейното поправяне никога не представлява изменение или отменяне на формираната воля на органа, издал съответния акт. Тъкмо затова и законодателят възлага поправянето на грешката на органа, съставил акта, в който е допуснатата грешката.

Както се посочи по-горе, очевидната фактическа грешка представлява погрешно изписване на имена, номера, размер на присъдени суми, но в никакъв случай не касае мотивите на съответния акт. В своята практика Върховният касационен съд (ВКС) сочи, че е недопустимо волята на съдебния състав, както и мотивите на решението, да се изменят по реда за поправяне на фактически грешки⁴. Няма значение дали решението е правилно, или неправилно, дали е влязло, или не в законна сила. Ако е допуснатата очевидна фактическа грешка, тя трябва да бъде поправена по реда на чл. 247 ГПК. Също така трябва да се посочи, че всяко несъответствие между формираната истинска воля на съда, изложена в мотивите, и нейното външно изразяване в диспозитива на съответния правораздавателен акт представлява очевидна фактическа грешка, която може да бъде поправена и не обуславя извод за нищожност на съдебния акт⁵. „Дефектът“, допуснат в решението, което страда от очевидна фактическа грешка, е коренно различен от дефектите, засегнали неправилното, респективно нищожното или недопустимото решение⁶. Тези решения имат различна правна характеристика. Решението ще е нищожно, когато е постановено от незаконен състав, не е спазена предвидената в закона форма, ако заповядва нещо невъзможно, ако е абсолютно неразбираемо и др. Недоустимо е това съдебно решение, което е постановено при липса или ненадлежно упражнено право на иск. И неправилно е това съдебно решение, което не съответства на събраните по делото доказателствени материали и което не съответства на обективно съ-

² Митов, Г. Поправка на явна фактическа грешка по наказателни дела, Адвокатски преглед, 2002, № 5–6, с. 16–19.

³ Сталев, Ж., ред. Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р. Българско гражданско процесуално право, девето преработено и допълнително издание, С.: Сиела, 2012, с. 511–513.

⁴ Решение №164/24.04.2015 г. по гр. д. №5934/2014 г. на ВКС, 4-то гр. отделение.

⁵ Определение №932/11.12.2012 г. по гр. д. №700/2012 г. на ВКС.

⁶ Корнезов, Л. Гражданско съдопроизводство. Том първи – Исков процес, С.: Софи-Р, 2009, с. 690.

ществувашото материалноправно отношение между страните. Характерно за тези три вида поправки е, че те няма как да бъдат поправени от органа, който ги е постановил, а задължително се сезира по-горестоящият съд. Докато решението, в което е допусната очевидна фактическа грешка се поправя от органа, който го е постановил.

4. Уредба на очевидната фактическа грешка в Административнопроцесуалния кодекс (АПК)

Очевидната (явната) фактическа грешка поначало е институт на гражданския процес. С две свои разпоредби в Административнопроцесуалния кодекс (АПК) – чл. 62, ал. 2 и чл. 175, законодателят е привнесъл този институт от гражданското правораздаване в административния процес, като е регламентирал института „поправка на очевидна фактическа грешка“.

В чл. 62, ал. 2 АПК е посочено, че очевидни фактически грешки, допуснати в административния акт, се поправят от органа, който го е издал, и след изтичане на срока за обжалване. Процесуалната възможност за изменение на влезли в сила актове на административни органи чрез поправка на допусната очевидна фактическа грешка е изключение от общия принцип, въведен в административното право за стабилитет на административните актове⁷. Поради това тя следва да се прилага ограничително – само когато са налице законовите основания за това. Грешка по смисъла на чл. 62, ал. 2 АПК представлява несъответствие между действителната воля на издателя на акта и тази, обективирана в самия акт, като това са грешки, свързани с грешно изписване на индивидуализиращи белези, грешки при пресмятане и др. По правило тези грешки са формални и не засягат същността на властническото волеизявление, но могат да предизвикат неяснота и трудности при изпълнение на акта, което обективно налага извършването на поправката.

В чл. 175 от АПК е посочен отново начинът за поправянето на „очевидни неточности“, като писмени грешки, грешки в пресмятането и други. Никъде обаче не е посочено понятие за „очевидна фактическа грешка“ и затова Върховният административен съд неведнъж се е произнасял, че

тя е несъответствието между формираната воля на съда и нейното външно изразяване в писмения вид на решението, дължащо се на писмени грешки, грешки в пресмятанятия или други очевидни неточности⁸. Поправката на очевидна фактическа грешка по чл. 175, ал. 1 АПК е допустима при несъответствие между действително формираната воля на съда и тази обективирана от него в писмения текст на решението. Такава грешка представляват погрешното посочване на имена на страните в съдебното решение, размер на присъдена сума, погрешно изписване на цифри, дати или пресмятания на суми. Не са очевидни фактически грешки и не могат да бъдат поправяни по реда на чл. 175, ал. 1 АПК обстоятелства, които съдът е имал предвид при формиране на волята си, т.е. тези, касаещи неговите крайни правни изводи.

5. Уредба на очевидната фактическа грешка в Наказателнопроцесуалния кодекс (НПК)

а) До приемането на измененията в НПК от 04.08.2017 г. никъде в наказателнопроцесуалния закон не се говореше за явна или очевидна фактическа грешка. До този момент за поправка на подобни грешки съдебната практика се е насочвала към производството, което е уредено в чл. 414, ал. 1, т. 1 НПК. Характерно за това производство е, че може да се иска поправка само на краен или окончателен акт, т.е. акт, който вече е влязъл в сила и подлежи на изпълнение. На практика няма как да се иска поправка на присъдата, решението или определението по реда на чл. 414, ал. 1, т. 1 от НПК, ако те не са окончателни, тъй като, ако се констатира такава фактическа грешка, то тя може да бъде поправена в рамките на инстанцията, в която се намира делото към него момент. Както вече стана ясно, в посочената разпоредба става дума за решенията и определенията на съда, които имат характер на окончателни актове, не и за актовете на органите на досъдебното производство и по-конкретно на прокурора. Въпреки че обвинителният акт има някаква степен на завършеност, той не е окончателен акт⁹, макар с него да приключва досъдебното производство, и затова не е възможно при допусната техническа грешка в него да се пристъпва към производството, уредено в чл. 414 от НПК, тъй като то

⁷ Решение № 16151 от 17.12.2012 г. по адм. д. № 13459/2012 на ВАС; Решение № 11467 от 19.09.2012 г. по адм. д. № 7865/2012 на ВАС.

⁸ Решение № 2185 от 14.02.2013 г. по адм. д. № 14885/2010 г. на ВАС.

⁹ **Чинова, М.** Актове на органите на предварителното производство. Правна същност и класификация. С.: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1993, с. 140.

касае изцяло влезли в сила актове (присъдите и определенията), постановени от съда. Отделно от това в цитираната разпоредба се сочат съдебни актове, а не актовете на органите на досъдебното производство. Т.е. по отношение на грешки, допуснати в актовете на органите, осъществяващи дейността си в досъдебната фаза на процеса, до този момент съществуваше законодателна празнота.

б) Затова и резонен е въпросът какво се случва, в случай че прокурорът допусне такава техническа грешка в най-важния свой акт – обвинителният? До измененията на НПК, с които се урежда институтът на очевидната фактическа грешка в обвинителния акт, съдебната практика¹⁰ определя наличието на такива грешки като отстраними процесуални нарушения, при установяването на които съдът прекратява съдебното производство и връща делото на прокурора с цел да се състави законосъобразен обвинителен акт. Дали обаче тази грешка трябва да се счете за отстранимо процесуално нарушение и трябва да се прекрати съдебното производство, като делото се върне в досъдебната фаза, или има и друг начин за отстраняването ѝ, без това да забавя производството? При връщането в досъдебната фаза започват да текат нови срокове и това неминуемо води до забавяне на производството и съответно до нарушаване на принципа, залегнал в чл. 22 от НПК, за разглеждане и решаване на делата в разумен срок.

С цел да се осигури бързина в процеса и приключване на делата в разумни срокове законодателят в чл. 248а НПК за първи път урежда отстраняването на очевидната фактическа грешка. Когато съдът установи очевидни фактически грешки в обвинителния акт, той определя 7-дневен срок, в който прокурорът следва да ги отстрани.

в) В Указанието по новите нормативни положения в ЗИДНПК¹¹ (ДВ, бр. 63/2017 г.) на главния прокурор на Република България е посочено, че „Очевидна фактическа грешка (ОФГ) в обвинителния акт (ОА) е неточност или непълнота, която явно не съответства на действителната воля на прокурора по фактическите и правни аспекти на повдигнатото обвинение, но не ограничава правото на подсъдимия да разбере обвинението и да организира защитата си“.

Неправилно е посоченото, че неточност или непълнота са очевидни фактически грешки.

Неточността също представлява някаква грешка, но тя не е техническа. Неточност може да е на лице например, когато се използва като „сламка“ един вече изготвен обвинителен акт и се прави сору/paste, и може да се получи грешка при пресяването на отделните пасажки. Непълнотата също не може да се отъждестви с техническата грешка, защото при непълнотата имаме някаква липса или пропуск, които няма как да бъдат поправени по реда за отстраняване на техническа грешка. Налице ли е непълнота, тя следва да се определи като отстранимо процесуално нарушение и съдът да прекрати съдебното производство, като върне делото в предходната фаза с цел тази непълнота да бъде запълнена и да бъде съставен законосъобразен обвинителен акт.

Освен това в Указанието на главния прокурор е посочено, че очевидната фактическа грешка в обвинителния акт е такава неточност или непълнота, която „не ограничава правото на подсъдимия да разбере обвинението и да организира защитата си“. И тук следва да зададем въпроса „Може ли очевидната фактическа грешка да наруши правото на защита?“¹². Отговорът е положителен. Установената очевидна фактическа грешка в обвинителния акт може да наруши правото на защита на обвиняемия тогава, когато допуснатата грешка създава неяснота, двусмислица или води до противоречие, които са пречка обвиняемият да разбере в какво е обвинен, което, от своя страна, е и нарушение на едно от основните му права, уредени в чл. 55, ал. 1 НПК.

г) В какво може на практика да се изразява очевидна (явна) фактическа грешка в обвинителния акт? Съдебната практика по приложението на чл. 248а НПК е твърде ограничена с оглед на това, че разпоредбата е нова. В Определение №1134/14.12.2017 г. по н.д. №1257/2017 г. на I състав на Окръжен съд – Плевен е посочено, че предпоставките за прилагане на чл. 248а от НПК биха били налице, ако в обвинителния акт са допуснати фактически грешки, които биха довели до **неясноти и двусмислици** или **съществени противоречия** по отношение на характерните съставомерни признаци на изпълнителното деяние, самоличността на дееца (имена, пол, възраст, ЕГН) и квалифициращите признаци на деянието. Когато се говори за „фактически“ грешки **не** трябва да ги свързваме с доказателствения материал и фактите, които се установяват с него, а става дума за

¹⁰ Определение №494 от 20.11.2014 г. на Окръжен съд – Хасково, постановено по НОХД №547/2014 г.

¹¹ Това указание е утвърдено със Заповед №РД-02-22 от 02.11.2017 г. на Главния прокурор на Република България.

чисто техническа грешка – например объркана е датата, на която е извършено деянието и вместо 22.07.2017 г. е написано 26.07.2017 г. **Няма** да бъде налице очевидна фактическа грешка в следния случай: едно лице е привлечено на досъдебното производство като обвиняем за извършено престъпление по чл. 354а, ал. 1, изр. 1-во вр. чл. 26 ал. 1 от НК, като е обвинен в извършването му за периода 10.07.2013–13.07.2013 г., а във внесената обвинителна акт, по повод на който е образувано съдебно производство, е налице противоречие с периода на извършване на престъплението, за което е повдигнато обвинението. Както в обстоятелствената част на обвинителния акт, така и във фактическото обвинение са изложени факти и данни касаещи 2014 г., вместо 2013 г. Доколкото едно от основните предназначения на обвинителния акт е подсъдимият да разбере в какво точно е обвинен, както и да очертае предмета на доказване в съдебното производство, това несъответствие категорично води до нарушаване правото на защита на подсъдимия и затова ще се наложи прекратяване на съдебното производство и връщане в предходна фаза.

Очевидната фактическа грешка може да касае също така и **правната квалификация**, като например лицето е привлечено като обвиняем по основния състав на убийството по чл. 115 НК, а в обвинителния акт е посочен чл. 116 НК. В случай че обвинението е добре очертано, може да се приеме, че е налице техническа грешка и тя да бъде поправена по реда на чл. 248а НПК. Фактическата грешка влияе върху правото на защита тогава, когато вследствие на нея се създава една неяснота в обвинителната теза или в квалификацията.

Явната фактическа грешка може също така да се отнася и до **т.нар. бланкетни правни норми**. Бланкетните правни норми са тези, които препращат към разпоредбите на правна норма от друг нормативен акт. В Наказателния кодекс (НК) такава норма се съдържа в чл. 354в, ал. 1, която препраща към Закона за контрол върху наркотичните вещества и прокурсорите. Напълно е възможно при съставянето на обвинителния акт прокурорът да е посочил само Закона за контрол върху наркотичните вещества, като ясно личи, че това е техническа грешка, която също може да бъде поправена по реда на чл. 248а НПК, тъй като не води до нарушаване правото на защита на обвиняемия и не е основание за прекратяване на съдебното производство и връщане делото на прокурора.

Не е очевидна фактическа грешка непосочването на дадено доказателство, непосочването на противоречие в доказателства, както и неправилна преценка на определено събрано доказателство, поради което считам, че те не са основания за поправка по реда на чл. 248а НПК. Тъй като поправянето на очевидната фактическа грешка не представлява изменение или отмяна на формираното от прокурора убеждение, че спрямо лицето трябва да бъде повдигнато обвинение, поради което и с оглед на това, че прокурорът е единственият орган, който има право да състави обвинителна акт, то поправката се извършва само и единствено от него. **Недопустимо е обаче поправката на очевидната фактическа грешка да стане въз основа на допълнително събрани доказателства.** С поправката на очевидна фактическа грешка в обвинителния акт не се допуска да се изменя вече съставеният такъв, т.е. недопустимо е чрез поправката на подобна грешка да се замества или променя вече формирана воля у прокурора, че срещу обвиняемия трябва да бъде повдигнато обвинение.

д) **Отстраняването на очевидна фактическа грешка не може да се отъждестви с отстраняването съществено нарушение на процесуалните правила.** Същественото процесуално нарушение се отстранява чрез законосъобразно повтаряне на процесуалното действие, при което то е било допуснато, т.е. делото отново се връща на този стадий, на който е допуснато нарушението, и съответно започват да текат нови срокове. При очевидната фактическа грешка не става въпрос за допускане на грешка при извършване на определено действие – например предявяване на обвинението на обвиняемия без участието на защитник. Очевидната фактическа грешка е техническа – грешка, допусната от прокурора при съставянето на неговия най-важен акт. Това са все грешки, които не се свеждат до извършването на никакви процесуални действия.

е) От изложеното може да се обобщи, че както теорията, така и съдебната практика определят очевидната фактическа грешка като всяко несъответствие между формираната истинска воля на съответния орган и нейното външно изразяване в писмения акт. Принципно е вярно, че очевидната фактическа грешка е несъответствие между изразената воля и написания текст. Но тук се следва да се посочи съществена особеност. Очевидната фактическа грешка е техническа грешка. Тя представлява сгрешена буква

или цифра, а не неправилно обективизиране и изразяване на формираната воля. Неясна воля ще е налице например, когато съответният орган в мотивите си е изложил съображения защо намира, че дадено искане е неоснователно, но липсва формиран диспозитив, който да даде израз на формираната воля на органа. Неясната воля е също неправилно изразена воля, но не представлява техническа грешка.

В заключение може да се посочи, че и в трите правни отрасли (в гражданския процес, в административния процес и в наказателния процес) очевидната фактическа грешка се определя по един и същ начин, а именно като несъответствието между формираната воля на съответния орган и нейното външно изразяване в писмения акт. ГПК (чл. 247, ал. 1) и АПК (чл. 62, ал. 2 и чл. 175, ал. 1) постановяват, че поправката става по инициатива на съда или по искане на страните, докато чл. 248а, ал. 1 НПК постановява, че поправката се осъществява, след като бъде установена от съда, който определя срок на прокурора за нейното отстраняване. Поправката се осъществява единствено от органа, който е постановил съответния акт, в който е налице очевидна фактическа грешка, т.е. никой друг няма правомощието да извърши тази поправка.

Най-същественото различие в уредбата на очевидната фактическа грешка в трите кодекса е това, че в ГПК и АПК е уредена поправката на акт, който е окончателен, а в НПК става дума за обвинителния акт, който, макар и да има степен

на завършеност, не е окончателен акт. Тази съществена разлика придава специфика на уредената в чл. 248а НПК очевидна фактическа грешка в обвинителния акт. Това поставя въпроса дали законодателят не следва да уреди в НПК поправката на очевидната фактическа грешка и в крайните съдебни актове подобно на другите кодекси.

БИБЛИОГРАФИЯ

Корнезов, Л. Гражданско съдопроизводство. Том първи – Исков процес, С.: Софи-Р, 2009. // **Kornezov, L.** Grazhdansko sadoproizvodstvo. Tom parvi – Iskov protses, S.: Sofi-R, 2009.

Митов, Г. Поправка на явна фактическа грешка по наказателни дела. Адвокатски преглед, 2002, №5–6, с. 16–19. // **Mitov, G.** Popravka na iavna fakticheska greshka po nakazatelni dela. Advokatski pregled, 2002, № 5–6, s. 16–19.

Пернишка, Е. Синонимен речник на българския език, С.: Наука и изкуство, 2017. // **Pernishka, E.** Sinonimen rechnik na balgarskia ezik, S.: Nauka i izkustvo, 2017.

Сталев, Ж., ред. Мингова, А., Стамболиев, О., Попова, В., Иванова, Р. Българско гражданско процесуално право, девето преработено и допълнително издание, С.: Сиела, 2012. // **Stalev, Zh., red. Mingova, A., Stamboliev, O., Popova, V., Ivanova, R.** Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo, deveto preraboteno i dopalнено izdanie, S.: Siela, 2012.

Чинова, М. Актове на органите на предварителното производство. Правна същност и класификация. С.: Унив. изд. „Св. Климент Охридски“, 1993. // **Chinova, M.** Aktove na organite na predvaritelnoto proizvodstvo. Pravna sashnost i klasifikatsia. S.: Univ. izd. „Sv. Kliment Ohridski“, 1993.